

УДК 336:37.014.54 (477.82)  
DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2021-3-18>

## **ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ**

**Бортнюк Т. Ю.**

*кандидат економічних наук,  
викладач кафедри природничо-математичної,  
світоглядної освіти та інформаційних технологій  
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради  
вул. Волі, 36, Луцьк, Волинська область, Україна  
[orcid.org/0000-0001-9673-1366](https://orcid.org/0000-0001-9673-1366)  
[tbortnyuk@lpc.ukr.education](mailto:tbortnyuk@lpc.ukr.education)*

**Голя Г. М.**

*викладач суспільних дисциплін,  
методист навчально-методичного відділу  
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради  
вул. Волі, 36, Луцьк, Волинська область, Україна  
[orcid.org/0000-0001-6529-7296](https://orcid.org/0000-0001-6529-7296)  
[hholya@lpc.ukr.education](mailto:hholya@lpc.ukr.education)*

**Ключові слова:** *фінансова грамотність, здобувачі освіти, фінансові знання, фінансовий добробут.*

У статті акцентовано увагу на тому, що сучасний світ неможливо уявити без фінансів. Вони забезпечують функціонування усіх сфер суспільства. Фінансова обізнаність допомагає зрозуміти ключові фінансові поняття і використовувати їх для прийняття рішень про доходи, витрати і заощадження, для вибору відповідних фінансових інструментів, планування бюджету, нагромадження коштів на майбутні цілі тощо. Аналіз сучасної ситуації в Україні свідчить про досить низький рівень знань із фінансових питань серед населення. Проблема підвищення фінансової грамотності населення є нагальною в умовах сьогодення. Відсутність елементарних фінансових знань та навичок обмежує можливості людей щодо прийняття правильних рішень для забезпечення власного добробуту. Надзвичайно актуальним це питання є для країн пострадянського простору. Для України питання фінансової грамотності є одним із пріоритетних в освіті.

У статті розглянуто сутність фінансової грамотності, з'ясовано, що програми з фінансової грамотності для підлітків і молоді повинні стати в Україні пріоритетом. Відзначено, що в Україні на загальнодержавному рівні визнано необхідність формування фінансової грамотності здобувачів освіти, що сприятиме успіху, активній життєвій позиції та готовності докладати зусиль для соціального розвитку й економічного зростання. На підставі проведеного аналізу рівня фінансової грамотності студентів факультету початкової освіти та фізичної культури Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради відзначено, що стратегічними напрямками її підвищення є оновлення змісту освіти із включенням фінансової грамотності в навчальні програми; високий рівень фінансової грамотності педагогів та впевнене розпоряджання власними фінансами; доступність інформаційних ресурсів із фінансової освіти для використання їх учителями та здобувачами освіти, пересічними громадянами; розроблення та впровадження національної стратегії фінансової освіти.

## FINANCIAL LITERACY OF EDUCATORS: THEORETICAL ASPECTS

**Bortnyuk T. Yu.**

*Ph.D. in Economics,*

*Lecturer at the Department of Natural Sciences and Mathematics,*

*Worldview Education and Information Technology*

*Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"*

*of the Volyn Regional Council*

*Voli str., 36, Lutsk, Volyn Region, Ukraine*

*orcid.org/0000-0001-9673-1366*

*tbortnyuk@lpc.ukr.education*

**Golya G. N.**

*Lecturer of Social Sciences,*

*Methodologist at the Department of the Educational and Methodical*

*Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"*

*of the Volyn Regional Council*

*Voli str., 36, Lutsk, Volyn Region, Ukraine*

*orcid.org/0000-0001-6529-7296*

*hholya@lpc.ukr.education*

**Key words:** *financial literacy, students, financial knowledge, financial well-being.*

The article emphasizes that the modern world is impossible to imagine without finances. They ensure the functioning of all spheres of society. Financial awareness helps to understand key financial concepts and use them to make decisions about income, expenses and savings, to choose the appropriate financial instruments, budget planning, accumulation of funds for future purposes and more. Analysis of the current situation in Ukraine shows a relatively low level of knowledge on financial issues among the population. The problem of improving the financial literacy of the population is urgent in today's conditions. Lack of basic financial knowledge and skills limits people's ability to make the right decisions to ensure their own well-being. This issue is extremely relevant for the post-Soviet countries. For Ukraine, the issue of financial literacy is one of the priorities in education.

The article considers the essence of financial literacy, clarifies that financial literacy programs for adolescents and young people should become a priority in Ukraine. It is noted that in Ukraine at the national level recognized the need for financial literacy of students, which will contribute to success, active life position and willingness to make efforts for social development and economic growth. Based on the analysis of the level of financial literacy of students of the Faculty of Primary Education and Physical Culture of the Municipal Institution of Higher Education "Lutsk Pedagogical College" Volyn Regional Council, it is noted that strategic directions are to update the content of education with financial literacy in curricula; high level of financial literacy of teachers and confident management of own finances; availability of information resources on financial education for use by teachers and students, ordinary citizens; development and implementation of a national strategy for financial education.

**Актуальність теми дослідження.** Сучасний світ неможливо уявити без фінансів. Вони забезпечують функціонування усіх сфер суспільства. Використання фінансової інформації, застосування фінансових знань є необхідними елемен-

тами будь якого напряму діяльності людини. Фінансова обізнаність допомагає зрозуміти ключові фінансові поняття і використовувати їх для прийняття рішень про доходи, витрати і заощадження, для вибору відповідних фінансо-

вих інструментів, планування бюджету, нагромадження коштів на майбутні цілі тощо. Фінансово грамотні люди більшою мірою захищені від фінансових ризиків і непередбачуваних ситуацій. Вони відповідальніше ставляться до управління особистими фінансами, здатні підвищувати добробут за рахунок розподілу наявних грошових ресурсів і планування майбутніх витрат [6]. Таким чином, фінансова грамотність необхідна кожному. Дітям дає уявлення про цінність речей; молоді дає можливість раціонально використовувати зароблені кошти; дорослим – приймати правильні рішення щодо заощаджень та інвестицій. Фінансово грамотне населення сприяє зміцненню фінансової стабільності держави.

**Постановка проблеми.** Аналіз сучасної ситуації в Україні свідчить про досить низький рівень знань із фінансових питань серед населення, що проявляється у використанні головним чином простих банківських послуг, незнанні своїх прав як споживачів фінансових послуг і загальній недовірі до фінансово-банківських установ. Проблема підвищення фінансової грамотності населення є нагальною в умовах сьогодення. Відсутність елементарних фінансових знань та навичок обмежує можливості людей щодо прийняття правильних рішень для забезпечення власного добробуту. Міжнародні організації аргументовано доводять, що фінансова освіта є тим підґрунтям, що забезпечує стале функціонування національного господарства. Надзвичайно актуальним це питання є для країн пострадянського простору. Тому не дивно, що нині питання фінансової грамотності є одним із пріоритетних в освіті.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Значний внесок у формування педагогічних засад економічної освіти зробили А. Абрамова, К. Беркита, Ф. Бутинець, А. Лівшиць, М. Левочко, І. Носаченко, О. Падалка, І. Прокопенко, Л. Прусова, І. Радіонова, О. Собчук, О. Шпак, О. Чухно та інші. Окремі аспекти взаємовпливу фінансової грамотності індивідів та фінансової поведінки населення розглянуто такими науковцями, як О. Ковтун, І. Ломачинська. Питанням підвищення фінансової грамотності присвячено роботи Т. Смовженка, Б. Приходько, Т. Кізими, С. Прищепи та інших науковців. Фінансову грамотність та підприємливість як аналог підприємницької компетентності розглядають М. Рудь, Г. Назаренко, В. Узунов, О. Пометун, І. Зимня, Ш. Мунді, Ю. Білова, О. Проценко.

**Постановка завдання.** Мета статті – теоретичний аналіз сутнісних ознак, методів формування фінансової грамотності здобувачів освіти в умовах нової філософії освіти.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Важливість формування фінансової грамотності

сті населення в умовах становлення і розвитку ринкової економіки є загально визнаною. Так, Т. Кізима визначає поняття «фінансова грамотність» як сукупність світоглядних позицій (установок), знань і навичок громадян щодо ефективного управління особистими фінансами та здатність компетентно застосовувати їх у процесі прийняття фінансових рішень [3].

Міжнародний консультант із фінансової грамотності Ш. Мунді трактує фінансову грамотність як знання, розуміння, навички та впевненість, які дають змогу особі приймати правильні фінансові рішення та діяти відповідно до конкретних обставин. Метою розвитку фінансової грамотності він визначає вплив на поведінку людей, а не просто надання їм знань, розуміння та навичок. Т. Сженко [9] стверджує, що фінансова освіченість допомагає зрозуміти ключові фінансові поняття й використовувати їх для прийняття рішень про доходи, витрати і заощадження під час вибору відповідних фінансових інструментів, планування бюджету, нагромадження коштів на майбутні цілі тощо.

Г. Кучерова вважає, що фінансова грамотність являє собою певне вміння застосовувати фінансові знання та використовувати здобуті фінансові навички, щоб отримувати максимальну користь від управління власними фінансами та застосування фінансових послуг. Під фінансовою обізнаністю пропонується розуміти наявність у людини певного рівня фінансових знань та навичок, що формують його відповідний рівень компетентності з фінансових питань. Тобто оцінкою фінансової грамотності населення має бути рівень фінансової обізнаності. Фінансова освіченість характеризує наявність певного рівня здобутої фінансової освіти [5, с. 126].

О. Ковтун зазначає, що фінансова грамотність – це здатність громадян ефективно управляти особистими фінансами; здійснювати короткострокове і довгострокове фінансове планування та облік витрат і доходів домогосподарства; оптимізувати співвідношення між заощадженнями і споживанням; розбиратися в особливостях різних фінансових продуктів і послуг, мати актуальну інформацію про стан фінансового ринку; приймати обґрунтовані рішення щодо фінансових продуктів і послуг, а також усвідомлено нести відповідальність за такі рішення; компетентно планувати й здійснювати пенсійні нагромадження [4, с. 279].

Дослідниці Н. Славянська та А. Незнамова вважають, що поняття «фінансова грамотність» охоплює розуміння та поведінку, яка включає відчуття власного потенціалу, спроможність використовувати знання для прийняття раціональних рішень із метою поліпшення поточного та майбутнього фінансового стану особи [10].

Узагальнення підходів дало змогу науковцям В. Андрійчук та М. Братко визначити фінансову грамотність як сукупність знань, умінь та навичок, необхідних для прийняття усвідомлених рішень під час короткострокового та довгострокового планування та управління фінансовими ризиками впродовж усього життя. Фінансово грамотною є та людина, яка має і розуміє свій фінансовий план, що виступає основним інструментом управління особистими фінансами [1].

Значимо, що у Законі України «Про освіту» [1] та Державному стандарті початкової освіти (2018) підприємливість та фінансова грамотність окреслена як ключова компетентність, необхідна кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Вона передбачає ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективною співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

У Державному стандарті базової середньої освіти (2020) до ключових компетентностей належить підприємливість і фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, спроможність використовувати можливості та реалізовувати ідеї, створювати цінності для інших у будь-якій сфері життєдіяльності; здатність до активної участі в житті суспільства, керування власним життям і кар'єрою; уміння розв'язувати проблеми; готовність брати відповідальність за прийняті рішення; здатність працювати в команді для планування і реалізації проєктів, які мають культурну, суспільну або фінансову цінність, тощо [2]. Як бачимо, на загальнодержавному рівні визнано необхідність формування фінансової грамотності здобувачів освіти, що сприятиме успіху, активній життєвій позиції та готовності докладати зусиль для соціального розвитку й економічного зростання. Розглянемо, якою є сучасна ситуація зі становлення фінансових знань в Україні, зважаючи на законодавче закріплення та сприяння.

Так, у червні 2019 року Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) опублікувало звіт про результати загальнонаціонального опитування «Фінансова грамотність, фінансова інклюзія, фінансовий добробут в Україні» [7], проведеного маркетинговою дослідницькою компанією InMind із 10 до 28 грудня 2018 року методом інтерв'ю, яке охопило всі регіони України, крім АР Крим, територій Донецької та Луганської областей, непідконтрольних Уряду України. В опитуванні, яке базувалося на анкеті, розробленій Організацією економічного співробітництва та розвитку, Міжнародною мережею фінансової просвіти (ОЕСР/INFE), взяли участь 2007 респондентів віком від 18 до 79 років. За методикою

ОЕСР, загальний індекс фінансової грамотності України становить 11,6 (із 21). Цей індекс базується на балах за фінансові знання, ставлення та поведінку. Індекс України є на одному рівні з найнижчим значенням серед 30 країн в опитуванні ОЕСР 2016 року, а саме з індексом Польщі (11,6). Результат України є також трохи нижчим, ніж середній показник (12,1) для шести сусідніх країн із низьким та середнім рівнями доходу, у яких проводилось опитування ОЕСР (Білорусь, Грузія, Угорщина, Польща, Російська Федерація, Туреччина). Зокрема, лише 43% дорослого населення в Україні правильно відповіли на мінімум п'ять із семи запитань на перевірку знань (що вважається мінімальним цільовим показником) проти показника 56% в усіх країнах, які брали участь в опитуванні ОЕСР. У світлі інноваційних тенденцій під час опитування було поставлено низку запитань щодо фінансового добробуту. Фінансова грамотність є одним із чинників, які сприяють поліпшенню фінансового добробуту людини. Унаслідок опитування було з'ясовано, що понад 60% українців вважають рівень свого добробуту низьким (часто дуже низьким). Рівень фінансової грамотності найнижчий у віковій групі 18–24 років. Це дослідження містить важливу інформацію про стан фінансової грамотності населення України та переконливо свідчить про те, що програми з фінансової грамотності для підлітків і молоді повинні стати в Україні пріоритетом.

З метою вивчення рівня сформованості фінансової освіти майбутніх педагогів нами було проведено дослідження (анкетування), яке містило комплекс тестових завдань для визначення рівня базових фінансових знань студентів і розвитку їхніх практичних умінь та навичок. Анкетування проводилося у Комунальному закладі вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради серед студентів I та II курсів факультету початкової освіти та фізичної культури спеціальності «013 Початкова освіта». В анонімному анкетуванні взяли участь 115 студентів. Анкетування з визначення рівня сформованості фінансової грамотності серед студентської молоді складається з трьох блоків запитань:

- загальна термінологія;
- фінансовий добробут;
- фінансова поведінка.

Кожен блок включає від трьох до п'яти питань. Всього до анкетування з виявлення рівня фінансової обізнаності увійшло 20 запитань. Питання частково були запозичені з аналогічних досліджень Світового Банку, однак більшість із них була розроблена спеціально для виявлення рівня фінансової обізнаності студентів закладу вищої освіти та повністю враховує специфіку ринку фінансових послуг України.

Аналізуючи відповіді респондентів на перший блок запитань «Загальна фінансова термінологія», бачимо, що понад 50% студентів володіють фінансовою математикою та термінологією на рівнях «незадовільно» або «нічого не знаю». При цьому 60% студентів вважають себе фінансово обізнаними та не мають бажання отримувати додаткову інформацію про фінансові послуги, а понад 40% із них зовсім не цікавляться фінансовими новинами і під час вирішення фінансових питань покладаються на думку друзів або родичів (52%).

За результатами відповідей на питання «Яке ваше основне джерело доходу?» 65% студентів розпоряджаються кишеньковими грошима (рис. 1).

При цьому 30% студентів отримують гроші від батьків або родичів, 45% отримують академічну стипендію. Однак деякі студенти заробляють самі – таких небагато, всього 25%.

Очевидно, що в міру дорослішання потреби студентів збільшуються, тому навантаження на бюджет сім'ї зростає. На питання «Як ви розпоряджаєтесь кишеньковими грошима?» приблизно третина респондентів (35%) відповіли, що витрачають усі гроші, які вони отримують. Дві третини опитаних студентів (65%) відкладають певну частину грошей кожен місяць, із них 16% відкладають усю суму грошей, 49% – частину витрачають, частину відкладають.

Під час анкетування по другому блоку «Фінансовий добробут» респонденти повинні були оцінити загальний фінансовий стан своєї сім'ї. Було запропоновано п'ять можливих варіантів відповіді: від «дуже поганий» до «дуже добрий». Результати наведені на діаграмі (рис. 2).

Близько 52% студентів вважають, що фінансовий стан їхньої сім'ї знаходиться в діапазоні від «доброго» (43%) до «задовільного» (19%). Лише 13% назвали свій фінансовий стан «дуже добрим», а 35% опитаних характеризують фінансовий стан родини як «поганий» та «дуже поганий».

Для вивчення фінансової поведінки респондентів (третій блок анкетування) було запропоновано низку запитань про доходи та витрати, заощадження, кредити, борги та інші доречні теми. На запитання: «Чи звикла Ваша сім'я вести облік доходів та витрат?» відповіді студентів розділилися таким чином (див. рис. 3).

Результати анкетування свідчать про те, що більшість студентів не звикла вести докладний сімейний бюджет. Хоча 15% домогосподарств ведуть реєстрацію всіх доходів та витрат,



Рис. 1



Рис. 2



Рис. 3

57% домогосподарств ведуть частковий облік, 28% домогосподарств обліку не ведуть і мають лише загальне уявлення про те, скільки заробляють та скільки витрачають.

Проведене шляхом анкетування дослідження свідчить про низький рівень фінансової грамотності серед студентської молоді, що ще раз доводить актуальність проблеми, пов'язаної з формуванням фінансової грамотності у майбутніх фахівців. Власну фінансову обізнаність студенти інтерпретують, як «мало обізнані»; їм не вистачає конкретних знань щодо законодавчих актів, які регулюють фінансово-правові відносини. Кожен третій студент відзначає, що йому потрібно поглиблювати фінансові знання.

**Висновки.** Враховуючи результати опитування щодо рівня фінансової грамотності студентської молоді, можемо констатувати, що стратегічними напрямками її підвищення є

оновлення змісту освіти із включенням фінансової грамотності в навчальні програми; високий рівень фінансової грамотності педагогів та впевнене розпоряджання власними фінансами; доступність інформаційних ресурсів із фінансової освіти для використання їх вчителями та здобувачами освіти, пересічними громадянами; розроблення та впровадження національної стратегії фінансової освіти. Адже підвищення рівня фінансової грамотності населення є одним із головних важелів у вирішенні соціально-економічних проблем сучасної України. Фінансова

грамотність – це світоглядна позиція, сукупність знань і навичок, які забезпечують мотивацію та є необхідними для прийняття ефективних рішень у різних фінансових ситуаціях, сприяння та покращення фінансового благополуччя людини та суспільства. Зв'язок між фінансовою грамотністю та фінансовим добробутом очевидний. Тому перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з розкриттям специфіки формування фінансової грамотності здобувачів освіти, дослідженням педагогічних умов її підвищення в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Андрійчук В.В., Братко М.В. Підготовка майбутніх учителів до формування фінансової грамотності учнів початкової школи. *Міжнародний мультидисциплінарний науковий журнал «ЛОГОΣ. Мистецтво наукової думки»* 2019. № 8. С. 101–104.
2. Державний стандарт базової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>. (Дата звернення: 22.05.2021).
3. Кізима Т. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. *Вісник економіки*. Тернопіль: ТНЕУ, 2012, Вип. 2. С. 64–71.
4. Ковтун О.А. Проблеми періодизації трансформації фінансової поведінки домогосподарств на ринку фінансових послуг України. *Проблеми економіки*. 2013. № 3. С. 274–281.
5. Кучерова Г.Ю. Шляхи розвитку фінансової культури населення. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер.: Економіка і менеджмент*. 2013. № 2. С. 125–131.
6. Огляд небанківського фінансового сектору від 28 травня 2021 р. : *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: [www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua) (Дата звернення: 26.05.2021).
7. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору», червень 2019 р. URL: [http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/06/Financial-Literacy-Survey-Report\\_June2019\\_ua.pdf?fbclid=IwAR2AlpnGNn8big9d0\\_v6YEhNBwL69ErT0ToDVmY5Rq8dIJqSvLVndCm5ueM](http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/06/Financial-Literacy-Survey-Report_June2019_ua.pdf?fbclid=IwAR2AlpnGNn8big9d0_v6YEhNBwL69ErT0ToDVmY5Rq8dIJqSvLVndCm5ueM) (Дата звернення: 22.05.2021).
8. Про освіту: Закон України від 05.09.2017. № 38–39. Дата оновлення: 30.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 24.05.2021).
9. Смовженко Т.С. Фінансова грамотність : навчальний посібник для вчителя. Київ. 2013. 312 с.
10. Slavyanska, N., Neznamova, A. Improving financial literacy: a commercial project or a state necessity. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*. 2013, № 4, s. 31–35.

#### REFERENCES

1. Andriichuk, V.V., Bratko, M.V. (2019). Pidhotovka maibutnix uchyteliv do formuvannia finansovoi hramotnosti uchniv pochatkovoї shkoly [Preparation of future teachers for the formation of financial literacy of primary school students]. *Mizhnarodnyi multydystrylinarnyi naukovyi zhurnal «ΛOHOΣ. Mystetstvo naukovoi dumky»*. № 8. S. 101-104.
2. Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (2020). [State standard of basic secondary education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti> (Last accessed: 22.05.2021).
3. Kizyma, T. (2012). Finansova hramotnist naseleennia: zarubizhnyi dosvid i vitchyzniani realii [Financial literacy of the population: foreign experience and domestic realities]. *Visnyk ekonomiky*. Ternopil: TNEU, Vyp. 2. S 64-71.
4. Kovtun, O.A. (2013). Problemy periodyzatsii transformatsii finansovoi povedinky domohospodarstv na rynku finansovykh posluh Ukrainy [Problems of periodization of transformation of financial behavior of households in the market of financial services of Ukraine]. *Problemy ekonomiky*. № 3. С. 274–281.
5. Kucherova, H.Yu. (2013). Shliakhy rozvytku finansovoi kultury naseleennia [Ways of development of financial culture of the population]. *Visnyk Shhidnoievropeiskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu. Ser.: Ekonomika i menedzhment*. № 2. S. 125–131.

6. Ohliad nebankivskoho finansovoho sektoru 2021: Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Review of the non-banking financial sector: Official site of the National Bank of Ukraine]. URL: [www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua). (Last accessed: 26.05.2021).
7. Proekt USAID «Transformatsiia finansovoho sektoru» (2019). [USAID Financial Sector Transformation Project]. URL: [http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/06/Financial-Literacy-Survey-Report\\_June2019\\_ua.pdf?fbclid=IwAR2AlpnGNn8big9d0\\_v6YEhNBwL69ErT0ToDVmY5Rq8dIJqSvLVndCm5ueM](http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/06/Financial-Literacy-Survey-Report_June2019_ua.pdf?fbclid=IwAR2AlpnGNn8big9d0_v6YEhNBwL69ErT0ToDVmY5Rq8dIJqSvLVndCm5ueM) (Last accessed: 22.05.2021).
8. Pro osvitu: Zakon Ukrainy (2017). [On education: Law of Ukraine]. Data onovlennia: 30.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Last accessed: 24.05.2021).
9. Smovzhenko, T.S. (2013). Finansova hramotnist : navchalnyi posibnyk dlia vchytelia [Financial literacy: a textbook for teachers]. Kyiv. 312 s.
10. Slavyanska, N., Neznamova, A. (2013). Improving financial literacy: a commercial project or a state necessity. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 4, 31–35.